

Voor dit examen zijn maximaal 63 punten te behalen; het examen bestaat uit 33 vragen.
Voor elk vraagnummer is aangegeven hoeveel punten met een goed antwoord behaald kunnen worden.

Als bij een vraag een verklaring, uitleg of berekening gevraagd wordt, worden aan het antwoord geen punten toegekend als deze verklaring, uitleg of berekening ontbreekt.

Geef niet meer antwoorden (redenen, voorbeelden e.d.) dan er worden gevraagd. Als er bijvoorbeeld twee redenen worden gevraagd en je geeft meer dan twee redenen, dan worden alleen de eerste twee in de beoordeling meegeteld.

Opgave 1

Van protectie naar vrijhandel

De overheid in een opkomend industrieland wil de economische ontwikkeling stimuleren. Daartoe is een aantal jaren geleden een auto-industrie opgezet. Een dergelijke industrie heeft namelijk grote uitstralingseffecten naar andere bedrijfstakken. Alhoewel de Wereldhandelsorganisatie (WTO) sterk voorstander is van vrijhandel, kreeg dit land toch toestemming enige jaren lang importheffingen op auto's uit het buitenland te heffen. Andere vormen van protectie werden niet toegestaan omdat die in de ogen van de WTO niet marktconform* zijn. De WTO dringt er nu op aan ook de importheffingen af te schaffen.

* Marktconform wil zeggen 'via het marktmechanisme'.

- 1p **1** ☐ Welk argument zal de WTO gebruiken om in dit geval protectie toe te staan? Verklaar het antwoord.
- 1p **2** ☐ Leg uit waarom importheffingen gezien kunnen worden als een marktconforme vorm van protectie.
- 2p **3** ☐ Beschrijf een manier van protectie die *niet* marktconform is.
- 2p **4** ☐ Leg uit waarom economen in het algemeen verwachten dat vrijhandel tot een grotere productie leidt dan protectie.

Opgave 2

Het mes in de belasting

Met ingang van 2001 is in Nederland het stelsel van de inkomstenbelasting herzien. Enkele veranderingen zijn in tabel 1 schematisch en vereenvoudigd weergegeven. De stelselherziening had gevolgen voor onder andere de netto inkomens, de inkomensverdeling, de werkgelegenheid en het aanbod van arbeid.

tabel 1

stelsel inkomstenbelasting tot 2001

Een deel van het belastbaar inkomen is vrijgesteld van inkomstenbelasting. Dit belastingvrij bedrag bedraagt € 4.000 per persoon.

schijfbedragen	belastingpercentage
eerste € 20.000	30%
volgende € 25.000	50%
elke volgende €	60%

stelsel inkomstenbelasting vanaf 2001

Het belastingvrij bedrag is vervangen door een korting op de te betalen inkomstenbelasting (heffingskorting). De heffingskorting bedraagt € 2.500 per persoon.

schijfbedragen	belastingpercentage
eerste € 25.000	30%
volgende € 20.000	45%
elke volgende €	55%

Janssen had zowel in 2000 als in 2001 een belastbaar inkomen van € 52.000.

- 3p **5** ☐ Bereken of de stelselherziening voor Janssen financieel voordelig is.
- 2p **6** ☐ Heeft de vervanging van het belastingvrij bedrag door de heffingskorting een inkomensnivellerend of een inkomensdenivellerend effect? Verklaar het antwoord.
- 2p **7** ☐ Leg uit dat de verandering van de belastingpercentages kan leiden tot een vergroting van de werkgelegenheid.
- 2p **8** ☐ Leg uit dat de stelselherziening kan leiden tot zowel een vergroting als een verkleining van het aanbod van arbeid.

Opgave 3

Productief Nederland

Volgens de Internationale Arbeidsorganisatie (ILO) zijn Amerikanen de productiefste mensen ter wereld.

De ILO heeft berekend dat Amerikanen in 2000 *per persoon* een toegevoegde waarde realiseerden van \$ 49.905. In Nederland bedroeg volgens de ILO in 2000 de toegevoegde waarde per persoon ‘slechts’ \$ 41.453, dat is 19,6% hoger dan in 1985.

Het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) heeft berekend dat in Nederland in 2000 de toegevoegde waarde *per arbeidsjaar* \$ 51.620 bedroeg, dat is 29,5% hoger dan in 1985.

Dergelijke vergelijkingen zeggen echter weinig omdat Amerikanen gemiddeld genomen per jaar 345 uur meer werken dan Nederlanders. Kijken we naar de arbeidsproductiviteit *per uur*, dan is Nederland in 2000 wereldkampioen met een toegevoegde waarde van \$ 32,20. Sommige economen stellen dat deze hoge arbeidsproductiviteit onder andere te verklaren valt uit het feit dat in Nederland relatief veel gebruik wordt gemaakt van arbeidsongeschiktheidsregelingen.

- 3p **9** ☐ Laat met een berekening zien dat de arbeidsproductiviteit per uur in Amerika in 2000 lager is dan in Nederland.

Het aantal personen per arbeidsjaar (de p/a-ratio) bedroeg in 2000 in Nederland 1,25. In 1985 was de p/a-ratio aanzienlijk lager.

- 3p **10** ☐ Bereken de p/a-ratio in Nederland in 1985.

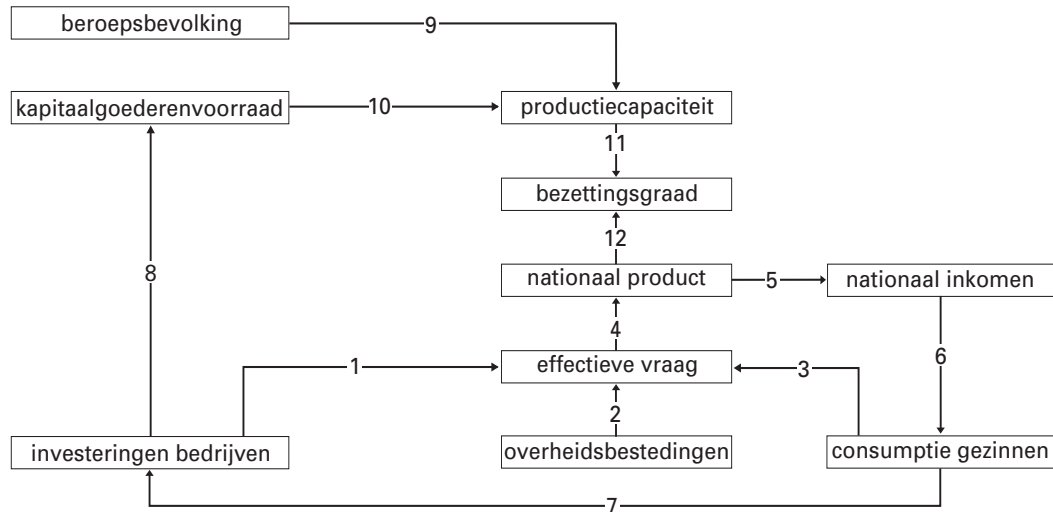
- 2p **11** ☐ Welke conclusie met betrekking tot de gemiddelde lengte van de werkweek kan uit de ontwikkeling van de p/a-ratio worden getrokken? Verklaar het antwoord.

- 2p **12** ☐ Geef voor de stelling van de economen een verklaring.

Opgave 4

Wel of niet stimuleren?

figuur 1

Tijdens een opgaande conjunctuur kan er sprake zijn van toenemende bedrijfsinvesteringen. Econoom A en econoom B verschillen van mening over het beleid dat de overheid in een dergelijke situatie zou moeten voeren. Zij maken bij het formuleren van hun opvattingen beiden gebruik van het pijlenschema in figuur 1.

Econoom A stelt dat de overheid tijdens een opgaande conjunctuur de bedrijfsinvesteringen moet afremmen om zo de kans op overbesteding te verminderen.

Econoom B stelt dat de overheid tijdens een opgaande conjunctuur de bedrijfsinvesteringen moet stimuleren omdat:

- juist een toename van de investeringen de kans op overbesteding in de toekomst vermindert;
- investeringen de kans op toekomstige loonstijgingen beperken.

- 2p **13** ☐ Welke twee pijlen brengen tot uitdrukking dat een opgaande conjunctuur leidt tot toenemende bedrijfsinvesteringen? Verklaar het antwoord.
- 2p **14** ☐ Is het uitgangspunt van de stelling van econoom A pijl 1 of pijl 8? Verklaar het antwoord.
- 2p **15** ☐ Geef op basis van figuur 1 een verklaring voor het eerste argument van econoom B.
- 2p **16** ☐ Doelt econoom B met zijn tweede argument op breedte-investeringen of op diepte-investeringen? Verklaar het antwoord.

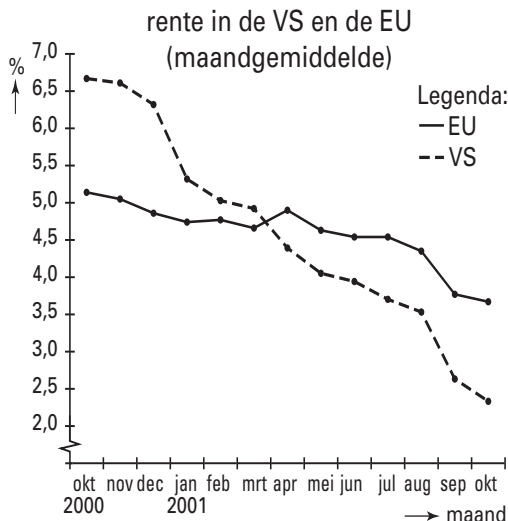
Opgave 5

uit een krant (november 2001):

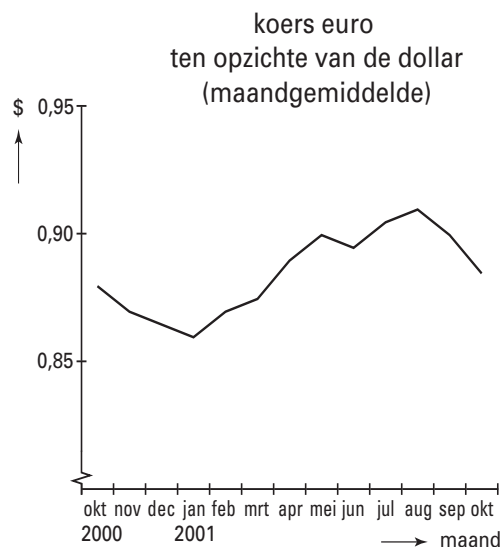
FED en ECB op verschillend spoor

De Amerikaanse centrale bank (FED) heeft in korte tijd de rente diverse keren verlaagd. De FED doet verwoede pogingen met haar rentebeleid een inzinking van de Amerikaanse economie te voorkomen. Ook in de Europese Unie (EU) is de groei van de economie sterk teruggevallen. De Europese Centrale Bank (ECB) is echter veel terughoudender geweest met renteverlagingen. Hieruit blijkt een verschil in doelstelling: de FED richt zich vooral op economische groei en de ECB op prijsstabiliteit. De rente-ontwikkeling heeft de koers van de euro ten opzichte van de dollar niet ongemoeid gelaten en langs die weg bijgedragen tot een beperking van de inflatie in de EU.

figuur 2

figuur 3

- 2p **17** ☐ Leg uit hoe de FED met haar rentebeleid een inzinking van de Amerikaanse economie probeerde te voorkomen.
- 2p **18** ☐ Was in 2001 de inflatie in de EU – gezien de opstelling van de ECB – aan de hoge of aan de lage kant? Verklaar het antwoord.
- 2p **19** ☐ Geef op basis van figuur 2 een verklaring voor de in figuur 3 weergegeven koersontwikkeling van de euro in de eerste helft van 2001.
- 2p **20** ☐ Leg uit hoe deze koersontwikkeling de inflatie in de EU kon beperken.

Opgave 6

Handel via de veiling

Asperges worden geoogst tussen half april en half juni. Het grootste deel van de oogst wordt via een veiling verhandeld. Verondersteld wordt dat op dit deel van de markt voor asperges sprake is van volledige mededinging.

De collectieve vraag naar asperges op de veiling is:

$$Q_v = -100.000P + 750.000$$

Q_v is de gevraagde hoeveelheid asperges in kilo's per week.

P is de prijs van asperges in euro's per kilo.

Het aanbod van asperges op de veiling is onafhankelijk van de prijs.

In de eerste week van mei worden er op deze veiling 400.000 kilo asperges aangeboden. In de tweede week van mei is het aanbod zo groot dat de prijs 30% lager ligt dan in de week daarvoor. Die prijs ligt echter nog boven de minimumprijs van € 2,10 per kilo die de veiling voor asperges hanteert. In de derde week van mei is het aanbod echter zo groot dat de veiling een deel van het aanbod moet vernietigen om de minimumprijs te kunnen realiseren. Zonder het vernietigen zou de prijs € 2,- per kilo zijn gaan bedragen. De kosten van het vernietigen worden buiten beschouwing gelaten.

- 1p **21** ☐ Is een veiling een voorbeeld van een abstracte of van een concrete markt? Verklaar het antwoord.
- 3p **22** ☐ Bereken de omzet op deze veiling in de tweede week van mei.
- 2p **23** ☐ Levert het vernietigen van asperges in de derde week van mei de gezamenlijke aanbieders een hogere of een lagere totale omzet op? Verklaar het antwoord met een berekening.

Een klein deel van de asperges wordt door de telers thuis rechtstreeks aan mensen verkocht. Op dat deel van de markt is er volgens sommigen geen volledige mededinging omdat er geen sprake is van homogeniteit en transparantie.

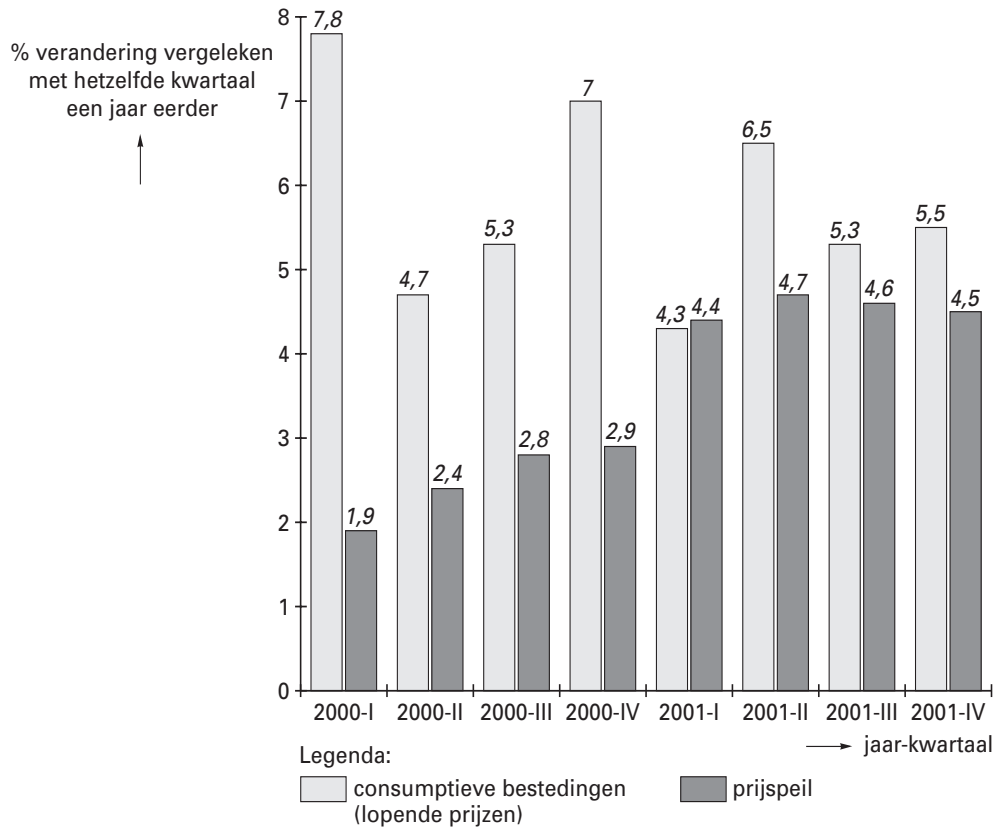
- 1p **24** ☐ Leg uit waarom er op dit deel van de markt geen sprake van homogeniteit hoeft te zijn.
- 1p **25** ☐ Leg uit waarom er op dit deel van de markt geen sprake van transparantie hoeft te zijn.

Opgave 7

Stagflatie

In 2001 groeide de Nederlandse economie aanzienlijk minder hard dan in 2000 en dreigde er zelfs een recessie. Desondanks steeg het prijsniveau in 2001 aanzienlijk sneller dan in 2000. De inflatie in Nederland lag daarmee hoger dan in de overige landen van de Europese Unie. Deze combinatie van stagnerende economische groei en oplopende inflatie wordt door economen aangeduid met de term stagflatie. De stagflatie werd weerspiegeld in de ontwikkeling van het volume van de consumptieve bestedingen.

figuur 4

- 2p **26** ☐ Leg uit dat er bij stagflatie doorgaans *geen* sprake zal zijn van bestedingsinflatie.
- 2p **27** ☐ Leg uit dat oplopende inflatie oorzaak kan zijn van stagnerende groei in een open economie als de Nederlandse.
- 2p **28** ☐ Bereken de gemiddelde prijsstijging in 2001 ten opzichte van 2000.
- 2p **29** ☐ Beschrijf hoe uit figuur 4 blijkt dat het volume van de consumptieve bestedingen in 2001 minder groeide dan in 2000.

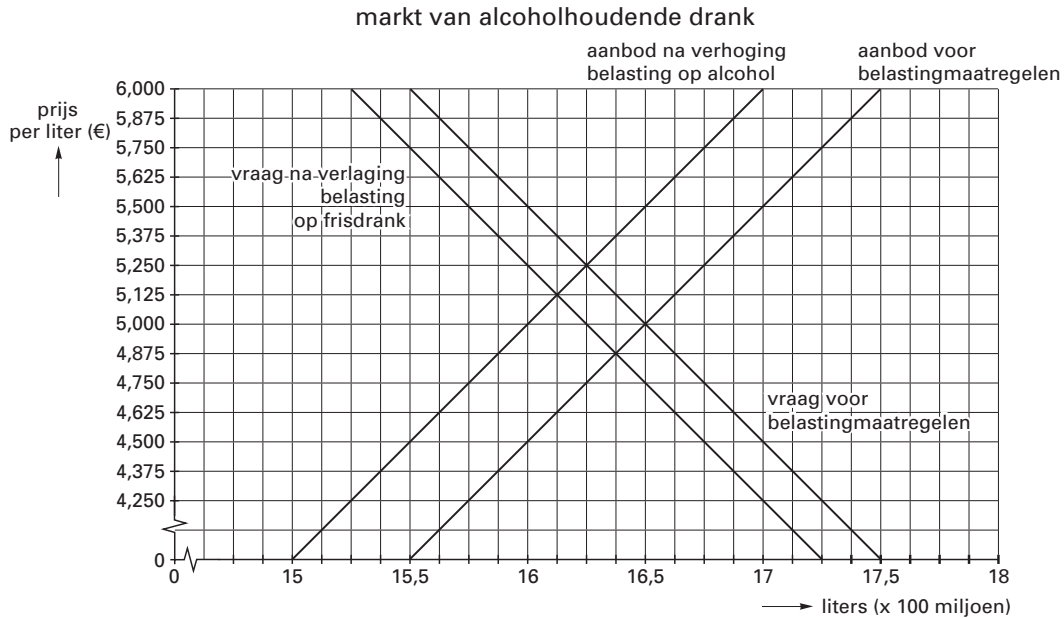
Let op: de laatste vragen van dit examen staan op de volgende pagina.

Opgave 8

Verfrissende belastingen

In een land wordt de nodige alcoholhoudende drank genuttigd. In verband met de volksgezondheid wil de overheid dat gebruik terugdringen. Daartoe wordt de belasting op alcoholhoudende drank, die voorheen € 2,00 per liter bedroeg, fors verhoogd. Tegelijkertijd wordt de belasting op frisdrank aanzienlijk verlaagd. De effecten van beide belastingmaatregelen op de markt van alcoholhoudende drank zijn in figuur 5 weergegeven.

figuur 5

- 1p **30** ☐ Met welk bedrag per liter is de belasting op alcoholhoudende drank verhoogd?
- 2p **31** ☐ Verklaar de verschuiving van de vraaglijn van alcoholhoudende drank.
- 1p **32** ☐ Welke prijs voor alcoholhoudende drank komt er na de belastingmaatregelen tot stand?
- 2p **33** ☐ Neemt de totale opbrengst van de belasting op alcoholhoudende drank toe of juist af? Verklaar het antwoord met een berekening.

Einde